

**Спеціалізованій вченій раді Д 26.007.01
Національної академії внутрішніх справ
ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1**

ВІДГУК

офіційного опонента Радухівської Людмили Любомирівни на дисертацію Карпушиної Наталії Борисівни «Інформаційна компетентність в професійній діяльності слідчого», подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.06 - юридична психологія.

Актуальність обраної теми. Сьогодні активно спостерігаються процеси переосмислення самої природи права і визнання його інформаційної основи. Інтесифікація інформаційно-комунікаційних процесів у сучасному суспільстві вимагає і від професіоналів в області юриспруденції здатності до встановлення та реалізації комунікативних контактів у процесі розв'язання виробничих проблем. Основою такої професійної здатності є інформаційна компетентність в професійній діяльності слідчого, відтак актуальність теми дисертації зумовлена вимогами сучасного суспільства до професійної діяльності фахівця юридичного профілю, зокрема – слідчих Національної поліції України, що передбачають оволодіння ними не тільки широким спектром знань, умінь та навичок правової спеціалізації, а й наявність знань, умінь, навичок, рис та якостей особистості, що є системоутворюючими компонентами інформаційної компетентності фахівця.

Важливим є те, що дисертаційна робота виконувалась відповідно Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів (Указ Президента України від 10 травня 2006 р. № 361/2006), Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 р., Основних

напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 рр.

Обравши актуальну проблему, Карпушина Наталія Борисівна конкретно сформулювала мету і підпорядковані їй завдання, визначила об'єкт і предмет дослідження.

Метою дисертації є визначення психологічного змісту інформаційної діяльності в процесі досудового розслідування правопорушень, характеристик інформаційної компетентності слідчого та її компонент, окреслення ключових інформаційних компетенцій слідчого, розбудова психологічного профілю інформаційно-компетентного слідчого як основи формування професійно-важливих якостей особистості в контексті удосконалення інформаційної діяльності.

Вона конкретизована у послідовно сформульованих **задачах**: визначити місце та роль інформаційної компетентності слідчого в його професійному становленні; здійснити психологічний аналіз інформаційної діяльності слідчого в контексті психологічного пізнання; вивчити форми та напрями інформаційного забезпечення діяльності слідчого; дослідити когнітивну компоненту інформаційної компетентності слідчого; вивчити чинники діяльнісно-рефлексивної компоненти інформаційної компетентності слідчого; визначити детермінанти емоційно-ціннісної складової інформаційної компетентності слідчого; окреслити ключові інформаційні компетенції як основу інформаційної компетентності слідчого та ефективної інформаційної діяльності; здійснити аналіз інформаційної культури слідчого та її ролі у формуванні інформаційної компетентності.

Методологічною основою дослідження є сучасні наукові погляди на інформаційну компетентність в різних сферах професійної діяльності, загальні і парціальні особливості психологічного змісту інформаційної поведінки слідчого в процесі вирішення професійних завдань. Забезпечення теоретичної частини дослідження здійснювалось загальнонауковою методологією.

Емпіричну базу дослідження склали результати психологічного обстеження експериментальних та контрольної груп осіб. Загальний обсяг (вибірку) становило 182 особи, диференційовані за наступними ознаками: 1) слідчі Національної поліції зі стажем роботи на посаді понад 5 років та якісними показниками діяльності – 64 особи; 2) слідчі Національної поліції за стажем роботи на посаді від 1 до 5 років – 58 осіб; 3) психологи-практики виробничої сфери та закладів освіти зі стажем роботи за фахом не менше 3 років – 60 осіб.

Грунтовними є положення першого розділу роботи *“Сутність інформаційної компетентності в просторі професійної діяльності слідчого”*, в якому зазначено, що поняття компетентності виступає наріжним поняттям, оскільки компетентність фахівця об'єднує в собі інтелектуальне і навичкове психічне новоутворення; має інтеграційну природу, вбираючи в себе низку однорідних умінь і знань; відображає ідеологію інтерпретації змісту фахової кваліфікації, що формується від очікуваного результату (стандарту). Провідним видом діяльності слідчого є інформаційно-пізнавальна діяльність, що дозволяє констатувати в якості критерію професіоналізму її суб'єкта і метою його професійного становлення саме інформаційну компетентність. Інформаційна компетентність є інтегративною характеристикою особистості, яка свідчить про її здатність і готовність виконувати інформаційні функції в межах слідчої діяльності і яка виступає вагомою детермінантою професійної культури і професійної самореалізації слідчого. Автор, при розробці моделі компетентності виокремлює наступні рівні: 1) компетентність – здатність до інтеграції знань і навичок, їх використанню у швидко змінюваних умовах зовнішнього середовища; 2) концептуальна компетентність – наявність особистісної орієнтованості на вищі професійні досягнення; 3) компетентність в емоційній сфері, в сфері соціального та особистісного сприйняття; 4) компетентність у конкретних фахових сферах діяльності – наявність загально-орієнтованих та спеціально-засвоєних знань, вмінь та навичок, набутих з урахуванням індивідуального стилю професійної поведінки.

Послідовно розгортаючи дослідження дисертантом у другому розділі *“Психологічні особливості інформаційної компетентності слідчого”* здійснено характеристику когнітивної, діяльнісно-рефлексивної та емоційно-ціннісної компонент інформаційної компетентності слідчого, на основі і за опосередкуванням яких відбувається формування актуальних, стосовно функціонального змісту професійного напрямку, компетенцій – навичкових новоутворень, які забезпечують ефективність інформаційної професійної діяльності слідчих. Екстраполяція на ці компетенції виявлених в дослідженні статистично значущих особистісних якостей та властивостей, дозволяє здійснювати кероване психологічне супроводження процедури формування компетенцій, методично забезпечувати професійно-психологічну діагностику та корекцію особистісних диспозицій стосовно удосконалення інформаційної роботи.

У розділі 3 *“Напрями становлення інформаційної компетентності слідчого”* розкрито інформаційні компетенції як основу формування інформаційної компетентності слідчого та роль інформаційної культури особистості слідчого у розвитку інформаційної компетентності.

Автор наголошує, що професіогенез особистості слідчого в теперішніх умовах потребує суттєвої зміни смислових акцентів в зв'язку з реалізацією нових підходів в організації фахової освіти, а саме – компетентнісного та системного. Окрім цього, сучасна професійна освіта повинна орієнтуватись не тільки на необхідність опрацювання вузькоспеціалізованих вмінь та навичок діяльності, але й реалізувати загальні та професійні культурологічні тенденції в процесі фахової підготовки. Лише органічне поєднання функціонального розвитку та культурного становлення здатне сформувати такого слідчого, який повною мірою спроможний не лише ефективно виконувати свої обов'язки, але й самовизначатись в діяльності як особистість.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Найбільш суттєві положення, результати та висновки наукових досліджень оприлюднено на міжнародних та республіканських науково-практичних

конференціях, зокрема на науково-практичній конференції «Юридична психологія в Україні: здобутки та перспективи» (м.Київ, квітень 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій пам'яті професора С.П.Бочарової (м.Харків, березень 2017 р.), підсумковій науково-практичній конференції «Реформування національної безпеки: історія, сучасність, перспективи» (м.Київ, травень 2017 р.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження. Сформульовані в роботі висновки, рекомендації та пропозиції спрямовані на підвищення ефективності формування та розвитку пізнавальної сфери особистості слідчого, удосконалення організації інформаційного забезпечення досудового розслідування правопорушень, формування інформаційної компетентності спеціаліста-слідчого в системі фахової освіти та підвищення кваліфікації. Висновки і рекомендації впроваджено та може бути використано в: – практичній діяльності (акт впровадження ГСУ Національної поліції України від 5 жовтня 2017 р.); - освітньому процесі (акт впровадження НАВС від 22 червня 2017 р.).

Дискусійні положення та зауваження: Визнаючи ґрунтовність дослідження Карпушиної Н.Б. вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі дискусійні моменти, а саме:

1) На ст. 12 у вступі дисертації автор зазначає, що: «Посилення соціальної значущості та громадсько-правової резонансності досудового розслідування, набрання чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом зумовили нагальне посилення суспільних та державних вимог до ефективності цього напряму правоохоронної діяльності». Хотілось би почути думку автора в чому проявляється громадсько-правова резонансність досудового розслідування, особливо щодо нетяжких злочинів та відсутності у них збитків та претензій потерпілих. Також вважаємо, що не доречно писати «новим» Кримінальним процесуальним кодексом, оскільки він прийнятий вже 6 років назад;

2) У (підрозділі 1.2.) на стор. 48 автор пише, що «досудове розслідування являє собою системну інформаційно-пізнавальну діяльність, а інформація, яка слідчим збирається, верифікується, узагальнюється та отримує «статус достовірно знання». Вважаємо, що дане визначення є дискусійним, оскільки достовірність – форма існування істини, а отримані докази в процесі досудового розслідування можуть носити ймовірний характер;

3) Аналіз поняття «Інформаційна компетентність» (підрозділ 1.1.) із самого початку подається в контексті професійної педагогіки. Психологічний її зміст розкривається лише наприкінці підрозділу, що, на нашу думку, дезорієнтує читача роботи стосовно спеціальності, за якою здійснюється захист. Було б доцільним спочатку надати характеристику цілісної пізнавальної діяльності слідчого, складову якої і утворює суто інформаційна діяльність;

4) У підрозділі 1.2. «Психологічні чинники пізнання в діяльності слідчого» досить компетентно висвітлено теоретико-методологічне підґрунтя пізнання в структурі досудового розслідування, його форми в процедурі розслідування правопорушень. Однак залежність інформаційно-пізнавальної роботи слідчого від деяких суттєвих особистісних властивостей, зокрема, диференційованих типів спрямованості та характерологічних рис, в дисертації майже не відображено;

5) Доцільним було б автору в тексті роботи на прикладі описати, яке значення має дисертаційна робота для підвищення ефективності досудового розслідування конкретної категорії злочинів, визначених особливою частиною Кримінального кодексу України.

Зазначені дискусійні положення не зменшують загальну позитивну оцінку роботи. Вони свідчать про багатогранність та складність обраної здобувачем теми дисертаційної роботи та визначають перспективні напрями подальших досліджень. Дисертація Карпушиної Наталії Борисівни має логічно побудовану структурну архітектуру, є цілісним, завершеним теоретико-

прикладним дослідженням. Обраний здобувачем методологічний інструментарій дозволив здобувачу досягти поставленої мети та вирішити визначені на початку дослідження задачі.

Висновок. Таким чином, за актуальністю, ступенем новизни, науковою та практичною значущістю одержаних результатів дисертація відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а Карпушина Наталія Борисівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.06 – юридична психологія.

Офіційний опонент,
кандидат юридичних наук,
старший викладач відділу підвищення
кваліфікації державних службовців
органів прокуратури Інституту
підвищення кваліфікації прокурорів
Національної академії
прокуратури України

Підпис

Начальник відділу
документального забезпечення

засвідчую

року

Л.Л. Радухівська